

Таццяна Заміроўская

Скрадзеныя галасы (Украденные голоса)

Артур і Ніна Дура надумаліся пайсці ў амбасаду падчас навагодняй вандроўкі за мяжу, каб таксама ўзяць удзел у выбарах, якія акурат адбываліся на іх радзіме. Грамадзянскі абавязак вязкі, яго трэба доўга, *за свет* несці на худых плячах, за тысячу і дзве кіламетраў наперад, каб ані зыбкія пяскі Арызоны, ані з водарам мідый і віна пляжы Барселоны не маглі стрэсці з плячэй гэты непарушны пясочны гадзіннік, што кожную секунду сваімі калючымі крупінкамі драпае скуру, нагадвае, што квіток на самалёт – толькі партал у мройны свет, па другі бок якога стаяць панылыя вартаўнікі і чакаюць твайго ўзважанага, сур’ёзнага выбару. Сур’ёзны выбар – частка сапраўднага свету, мулкага, як ложка у гэтым досыць недарэчным, як выявілася, гатэлі – гэты выбар, дакладней, яго неабходнасць і значнасць, прамяністым белаватым каменем катаўся ў горле ўвесь гэты час хісткага прывіднага свята, карнавальных чужых вуліц, кволых, нібы інсекты, Дзедаў Марозаў, якія выпырхвалі з завуголляў воблакам молі, як толькі спрабавалі расхінуць поглядам прастору, нібы тугія дзверы антрэсоляў. Усё наўкол – чароўны карнавал ценяў, а выбар якраз і ёсць камень, па-над якім танчаць гэтыя цені. Артур нават прамовіў гэта ўголас, калі Ніна Дура задуменна ўзважвала на далоні вулічныя артышкі са стыхійнага кірмашу (мінакі раптам замітусіліся, разам, нібы хорам, прыселі, выцягнулі з кішэняў белыя чыстыя ручнікі і пачалі раскладаць на іх хурму, арэхі, спецыі, навагоднія бутэлечкі з лікёрам, вяночкі з ядлоўцу і маленькіх цукровых конікаў), і ён спярша падумаў, халера, якая ж дурніца, а пасля згадаў, ну так, Ніна Дура, мы так яшчэ ў школе яе звалі, пятнаццаць чалавек хлопчыкаў было, а застаўся ўрэшце толькі адзін, дык няхай дурніца, няхай артышкі, але ж слухаць трэба? *Слухаць жа мяне зрэдку можна, праўда?*

Паўтарыў яшчэ раз, патрос за плячо. Ніна кінула на яго абсалютна пусты, белы, паўночны, як у сабакі лайкі, позірк.

– Чуеш, давай сходзім у амбасаду прагаласуем! – ён узяў з яе рукі зялёны, пругкі, з закручанай у нейкую руну сцяблінкай, артышок і намаляваў ім у паветры галачку, нібы перад ім у паветры матляецца нябачны бюлетэнь, прычым, відаць, ужо даўно, прычым, здаецца, насамрэч. Вось жа як забрала чалавека.

Ніна Дура таксама адчула, што чалавека забрала, адважна кінула, зажмурылася і амаль без ніякіх высілкаў зрабіла вочы густымі і шакаладнымі, грэбліва кінула лічы ўжо выкарыстаны артышок нейкім нападўголым дзецям, што прабягалі міма, і ўпэўнена, амаль без слоў набыла пругкую аранжавую хурму ў бабулькі ў сінім швэдры.

Гэта была хурма згоды, хурма любові і разумення, хурма звонкага ранішняга цягніка, у якім, акрамя іх, ехалі, бадай, толькі дзеці ў заапарк (там была станцыя “Заапарк” на шляху) – поўны вагон дзяцей – і кітайцы на працу ў Парк Кітайскіх Забаў (і такая станцыя была) – і вось яны таксама едуць гэтым марозным калядным ранкам у амбасаду галасаваць.

– А чаму мы не прагаласавалі датэрмінова? – спытала, пазяхаючы, Ніна Дура. – Ты ж ведаў, мы абое ведалі, што на Каляды з’едзем, дык прагаласавалі б і не трэба было б мерзнуць у гэтым вагончыку.

– Калі б мы прагаласавалі датэрмінова, нашыя галасы скралі б! – аўтарытэтна заявіў Артур, ён перад вандроўкай перачытаў навінаў і таму быў у стане своеасаблівай крыпта-параноі. – Да таго ж, у нас і так усё крадуць.

Ніна інстынктыўна прыхінула да грудзей торбачку з пашпартам і гаманцом. Сапраўды, у іх заўсёды што-небудзь кралі. У мінулую паездку скралі плэер з навушнікамі “Філіпс”, плэер выцягнулі проста з кішэні, а навушнікі – проста з вуха, прычым музыка там працягвала гучаць яшчэ хвіліны дзве, заўважыла толькі пасля, калі гэтыя майстры выскачылі з вагона. У пазамінулую скралі пашпарт – толькі адзін, але ўсё адно, калі б скралі два, клопату было б столькі ж, таму нават ніякай розніцы, другі можна было адразу ў сметніцу, усё адно паездка была сапсаваная канчаткова. У пазпазамінулы раз Ніна ездзіла за мяжу без Артура, яны тады яшчэ не пазнаёміліся, але ў яе ў той вандроўцы скралі запlechнік наогул з усімі рэчамі, а ў Артура, які тады яшчэ не быў з Нінай, тады ж была камандзіроўка ў Маскву, дык у яго там з партманэ выцягнулі ўсе крэдыткі, а грошы пакінулі – такі вось своеасаблівы філігранны спрыт.

Таму нядзіўна, што далей усё адбылося так, як адбылося. Ніна і Артур досыць удала разабраліся з мапай, знайшлі патрэбны дом і вуліцу, падняліся на дваццаць трэці паверх у вялізным, пазалочаным ліфце, ішлі роўна 50 метраў правільным, адзіна слушным, усё вузейшым і ўрачыста-каньячным, нібы вясельны торт знутры, калідорам да патрэбнай шылдачкі, а там, унутры, яны раптам недапушчальна разняволіліся, і вось вынік: іх галасы скралі! Усё здарылася менавіта так, як яны і баяліся!

– Вазьміце цукерку! – усміхнуліся супрацоўнікі амбасады, падаючы ім каробку цукерак “Вавёрачка мая”, і як тут не ўзяць цукерачку ў добрых, гасцінных землякоў? Ніна, між іншым, хоць і дурная, адразу адчула, што нешта не так: цукерка “Вавёрачка мая” была нейкая не зусім свая; не зусім мая гэтая вавёрачка, падумала Ніна амаль уголас, і не ваша я гэтая вавёрачка, вочы ў яе чорныя, нядобрыя, і кіпцюры на лапах не вельмі чыстыя, нібы яна яшчэ ўчора рвала кагосьці гэтымі кіпцюрамі, і наогул не бывае цукерак у выглядзе таго, у выглядзе чаго нам прапануюць гэтую цукерку, але хіба можна сказаць супрацоўніку амбасады – усмешліваму і вельмі прыемнаму маладому чалавеку ў акулерах – што ты яму не давяраеш і што ён упіхвае табе чорт ведае што замест вавёрачкі? Тут Ніна, вядома, выключна прадэманстравала, што яна дурніца. Прамаўчала і замоўкла назаўжды, як толькі адкусіла вавёрчыну галаву – незадаволеную, зморшчаную галоўку адвеку злой да ўсіх істоты, якой Ніна магла б стаць, але цяпер, паралізаваная

чорным вірусам жывёльнай нематы, не стане, бо маўчанне ператварае чалавека ў пустую, пазбаўленую будучыні клетку для звера, які будзе заходзіць у яе і выходзіць з яе, з гэтай клеткі, пад настрой, і клетка заўжды будзе думаць, што яна і ёсць гэты звер, але, на жаль, яна будзе так думаць толькі тады, калі звер унутры, а гэта будзе здарацца вельмі рэдка.

Зрэшты, гэта будучыня, будучыню мы не чапаем, а што з днём сённяшнім? З днём сённяшнім выйшла вось што: Артур таксама апынуўся дурніцай, бо ягоны голас быў скрадзены яшчэ больш паказальна. Не надаўшы ўвагі таму, што пасля перадвыбарчай цукеркі Ніна Дура, мякка кажучы, змянілася тварам, ён сямімільнымі крокамі прайшоў у кабінку для галасавання, схапіў бюлетэнь – далібог, нібыта дзеля менавіта вось гэтай радасці далучэння праз адлегласць да лёсу краіны ён набываў гэтыя страшэнна дарагія квітка на самалёт – вывеў на ім тлустую галачку і неабдуманая прагудзеў: “Воооооось”, – мяккім-мяккім, як снег, голасам, і гэты мяккі снежны голас у тую ж секунду быў скрадзены цераз адмысловыя збіральнікі шуму ўнутры урны, іх адразу і не разгледзіш, яны здаваліся няўключнымі футранымі нарасцямі з інсектападобнымі лапкамі, здалёк выглядала, нібы дзеці жывёлак наклеілі, таксама ў пэўнай ступені вавёрачка-мутант.

– Дзякуй, вы вельмі адказныя грамадзяне – наогул, па шчырасці, не кожны вось так ахвяруе некалькі гадзін свайго звышказштоўнага адпачынку, каб сюды да нас прыехаць і прагаласаваць! – заўсміхаліся супрацоўнікі амбасады. – Пспехаў вам у Новым годзе! Шчаслівых Калядаў! Жывіце, калі ласачка, доўга! Катайцеся на лыжах не менш як тры разы на месяц! Пратэіны – гэта не шкодна! Лёс кайманавага кракадзіла не настолькі трагічны, як гэта сцвярджае тэлеканал нацыянальная геаграфія! Зрабіце ласку, сыходзьце ўжо, бо мы не можам спыніцца, так нас распірае ад таго, што акрамя нашых уласных галасоў, у нас ёсць і чужыя, свінутыя, прычым у нейкай неверагоднай колькасці, мы аж самі дзіву даем з нашай беспакаранасці, гэ-го!

Гэта ўсё ўжо пачулася Артуру, калі ён націскаў кнопку каб выклікаць ліфт, катаючы ў галаве, нібы більярдны шар, развітальны гул галасоў, які чуўся з калідора ўвесь той час, што яны, узяўшыся за рукі, амаль на кукішках, выбіраліся з яго – здавалася, што калідор зацягвае іх назад нябачным ветрам.

– У мяне, здаецца, скралі голас, – амаль бязгучна сказала Ніна Дура, калі ліфт ехаў уніз. – Вось зірні, калі ласка, я кажу, мае галасавыя звязкі напружваюцца, але голас зусім не адчуваецца, нават вусны не варушацца.

– Халера, – ціха сказаў Артур. – Нібыта, у мяне таксама. Па мне наогул заўважна, што я нешта гавару?

Ніна пакруціла галавой – увесь гэты час Артур нічога не казаў, проста ўмольна глядзеў на яе, учапіўшыся бела-белай рукою за парэнчы.

– Капец, – прашаптаў Артур. – Што цяпер рабіць? Ехаць наверх? Прасіць, каб вярнулі? Пісаць скаргу? Ехаць дадому і пісаць скаргу ўжо там?

Не ехачь дадому і прасіць палітычнага прытулку? Але як мы яго папросім, калі ў нас няма галасоў і мы не зможам ім нічога сказаць?

Ніна паціснула плячыма. Яна раптам зразумела, што больш не дурніца, таму што дурасць – катэгорыя, якая выяўляецца выключна ў маўленчым кантэксце, а цяпер ужо ўсё, ніякага маўлення.

– Мы вось што зараз зробім, – сказала яна, хоць, вядома, яна нічога не сказала, а проста стаяла ўнізе ў холе, насупраць ліфта і насупраць Артура, і вельмі ўважліва глядзела яму ў вочы, думала штосьці пра тое, што там шмат чырвоных прожылак, відаць, ён не выспаўся зусім, хваляваўся ўсю ноч, круціўся, нібы нешта прадчуваў. – Мы пойдзем у паліцыю і напішам там заяву. Калі пішаш, голас ёсць – ён слізгае па паперы, расплываецца, але не знікае, як гэтыя мае словы, – проста на вачах. Напішам, сядзем там і будзем чакаць. На нашу заяву ніхто не зверне ўвагі, бо свет вакол сапраўды вельмі жорсткі. Усім начхаць на злачынствы, якія адбываюцца на другім баку зямнога шара. Усім начхаць на ўсіх. Але затое, калі мы атрымаем якія-небудзь паперы пра тое, што мы ахвяры злачынцаў, што ў нас нешта скралі, мы, напэўна, зможам папрасіць палітычнага прытулку. І жыць тут ля мора-акіяна, працаваць, будаваць дом з каменя, нараджаць дзяцей.

– І размаўляць з імі азбукай Брайля? – спытаў Артур, хоць ён хацеў спытаць нешта іншае, да чаго тут азбука Брайля, хіба яны сляпыя!

Ніна пакруціла галавой. Гэта яна прамовіла яшчэ адну даволі доўгую і бессэнсоўную фразу. Артур уздыхнуў. Гэта быў маналог, які мы не будзем тут прыводзіць, бо агучаныя сказы не мелі пад сабой ніякай рэальнай асновы.

Яны выйшлі на вуліцу, моўчкі дайшлі да станцыі, селі ў цягнік – насупраць адно аднаго, каб можна было глядзець у вочы.

Сітуацыя ў цэлым была дурной і вартай жалю – два няшчасныя, абкрадзеныя чалавекі, у чужой краіне, сярод чужых людзей, едуць у цягніку немаведама куды з пакункам хурмы і двума пашпартамі, і абое думаюць: лепш бы ў нас скралі пашпарты, чым галасы.

Артур падумаў, што яму, магчыма, нават не давядзецца мяняць працу – ён быў праграмістам. Ніна, якая ўжо не была дурніцай, раптам зразумела, што Артуру давядзецца змяніць працу – бо калі яны ўсё-такі вырашаць звярнуцца на конт крадзяжу галасоў, а звярнуцца, несумненна, трэба – не маўчаць жа маўчуну па прымусе! – ні пра якую нармальную працу не можа быць і гаворкі. Але нічога, ёсць безліч спосабаў не памерці з голаду, і найлепшы з іх – памерці з голаду адразу ж. Каб у гэтым пераканацца, Ніна непрыкметна выкінула пакунак з хурмой у сметніцу, на якой быў намаляваны значок “пластык”: ёй падалося, што фрукты, увабраўшы яе гора і разгубленасць, ператварыліся ў пластык, яны проста не маглі паводзіцца іначай, фрукты, у адрозненне ад людзей, не здольныя здраджваць. Што тычыцца людзей, вось, да прыкладу, Артур – ці ўласціва яму здрадніцтва? Ніна ўзіралася ў жаўтаватыя вочы Артура, і яны здаваліся ёй трохі пластыкавымі. Калі мы абое – ахвяры гэтай бесчалавечнай машыны, падумала яна, гэта яшчэ не значыць, што хтосьці з нас не ёсць яе шрубком, яе шасцярэнькай, яе этыкетачкай. Ці падобны Артур да гэтай этыкетачкі?

Артур, пакуль яны ішлі па замеценай снегам вуліцы, паспрабаваў яе абняць, бо скеміў, што Ніна пачала думаць пра яго невядома што, але ў кантэксце іх узаемнай трагічнай нематы гэты жэст раптам выявіўся перанасычаным схаванымі сэнсамі, нявыказанымі маналогамі і старонкамі мязотнага нечытэльнага тэксту, горкага і рэзкага, як палын, таму Ніна адхіснулася, амаль рэфлекторна, як адхіснулася б, каб нечакана ёй у галаву шпурнулі чыгунную друкарку, напрыклад. Нічога дзіўнага. Страта голасу не выклікае страты цвярозага розуму, хутчэй, наадварот. Безгалосы Артур раптам вырас, стаў больш тонкім, празрыстым, як нотны стан. Безгалосая Ніна стала ніжэйшай, але раптам паразумнела, пастарэла, на твары яе з’явіліся мімічныя зморшчынкі, вакол вачэй – напятая сетачка, падобная да вераб’іных слядоў – нібы ў яе пад вачыма ляжала смачная булачка, а потым прыляцелі птушачкі і пачалі там скакаць, спрабуючы гэтую булачку падзяліць.

Артур зусім не быў баязліўцам і здраднікам – ён зразумеў, што пасля, калі вернецца дадому, у кожным разе не пойдзе з гэтай праблемай да лекара, а адразу паспрабуе неяк паведаміць пра тое, што адбылося, на міжнародным узроўні, і гары яно ўсё гарам: яго будучыня, яго мінулае, яго сёння. Так, магчыма, іх будуць шантажаваць, але чым? Дзяцей у іх няма, галасоў у іх таксама няма, фактычна, у іх наогул цяпер нічога няма, таму ім няма чаго баяцца.

Ніна ўсё глядзела на Артура з недаверам. Верагодна, так і было б ад пачатку, калі б яна ад пачатку не была дурніцай. А цяпер яна зразумела пра свет нешта новае, нешта трывожнае і халоднае, як гэтая свежанькая, новенькая брыла ільду пад сэрцам, якая, мабыць, будзе цяпер таяць там вечна, але ўжо ніколі не адтае дарэшты, не хопіць цеплыні сэрца растапіць гэты лёд, падумала Ніна, але адразу ж спахапілася, зразумела, што толькі прыкідваецца, што думае нейкімі пампезнымі кардыяметафарамі – насамрэч жа разам з голасам у яе зніклі і словы, дакладней, яны сталі нейкімі бескарыснымі, пустымі, як яечная шкарлупінка ў адсутнасць самога яйка – прычым у адсутнасць ад пачатку і назаўжды.

Ужо ўначы, у гатэлі, пасля самых жахлівых у жыцці кожнага з іх любошчаў (як выявілася, чалавек без голасу ў ложку ператвараецца нават не ў жывёлу і не ў клетку, а хутчэй у клямку, якой гэтую клетку зачыняюць, калі саджаюць у яе жывёлу перад тым як усыпіць, забіць і расчляніць), Артур здагадаўся ўключыць ноўтбук, каб паглядзець навіны і даведацца вынікі выбараў.

І вось тут, уласна, наступае сапраўдны шок.

У навінах казалі, што ў выбарах перамог Шыдлоўскі – за яго прагаласавалі дзевяноста чатыры адсоткі.

Артур галасаваў за Шыдлоўскага. Ніна таксама галасавала за Шыдлоўскага.

Значыць, іх галасы не скралі. Значыць, свет справядлівы і шчыры – адбыліся сумленныя адкрытыя выбары, самы годны чалавек перамог, а самыя смелыя аддалі яму свае галасы і не памыліліся.

Ён, як высветлілася, таму і перамог, што столькі людзей адалі яму свае галасы – гэтыя галасы дапамаглі яму здзейсніць нейкую ўнікальную маўклівую рэвалюцыю, выключную і эфірную, на ўзроўні тэктанічных пластоў і нябачных зрухаў агульначалавечага планетарнага духу: ні кроплі крыві не пралілося, нічога не здрыганулася, не варухнулася, ніякіх натоўпаў, ніякай незадаволенасці і народных пратэстаў у цэнтры горада, паўсюль цішыня і дабрыня, наогул ніводнай больш-менш заўважнай падзеі не адбылося (нават у газетах потым не ведалі пра што пісаць), проста ў нейкую апраметную, звонкую, залатую і пранізлівую секунду раптам здарылася абсалютная, непадуладная розуму, змена ўсяго, дапусцім, рэвалюцыя, назавем яе гэтак, і раптам само сабою сталася так, што за Шыдлоўскага прагаласавала дзевяноста чатыры адсоткі, і ён перамог, а ўсе гэтыя людзі, якія так за яго хваляваліся і адалі за яго свае галасы, раптам знямелі – вось такой цаной часам абыходзіцца нам перамога.

Ніхто ні ў каго нічога не краў, такая цана перамогі, паўтарыў Артур, весела, нічога не скажаш.

Паўтарыў абсалютна моўчкі, гэтыя словы звінелі ў яго галаве, як набат.

Як ні дзіўна, вяртацца дадому ні яму, ні Ніне ўсё адно не хацелася, выходзіць, калі ў цябе няма голасу, то і перамога табе непатрэбная. З другога боку, усё ж такі прыемна, калі высвятляецца, што ў цябе нічога не скралі, насамрэч, ты сам жа ўсё аддаў у імя надыходу глабальнай справядлівасці і праўды – і, па сутнасці, гэта і атрымаў у вечнае карыстанне – такі сабе падаруначак на Каляды. Шкада, але з трэцяга, няіснага, боку было відавочна, ясна і зразумела: здаецца, сёння яны здзейснілі найвялікшую ў сваім жыцці памылку, і той факт, што такую ж памылку здзейснілі яшчэ некалькі мільёнаў чалавек, зусім не азначае, што ім будзе прасцей з усім гэтым жыццём – у гэтай краіне, не ў гэтай, ужо не істотна, ужо ўсё, кабздзец, прыплылі.

Благое прадчуванне: госці

Адна жанчына, яе звалі Сафіко, хоць у яе радаводзе не было грузінаў, сядзела неяк дома і чакала мужа з палявання. І вельмі, вельмі нервалалася: было з чаго нервавацца, у роце ўсё было зялёным і горкім, як пасля жмені кастрычніцкага, мерзлага агрэсту, на далонях яшчэ зранку з'явіліся мяккія, сонныя і зусім не балючыя пухіры, яны нагадвалі перліны, але нейкія незавершаныя, нібыта гэтыя перліны прысніліся і не цалкам выйшлі з сну, а толькі сваёю абалонкай. Не балючай, але непрыемнай, вельмі непрыемнай – бярэш у руку імбрык і адчуваеш, як ён патанае ў гэтай соннай мякаці жэмчугу, а костачкі пальцаў ломіць праз адсутнасць звыклага парцялянавага дотыку. Муж пайшоў на паляванне яшчэ а пятай раніцы, а з шасці Сафіко пачала бачыць сны, у якіх яна бэсціць чужыя магілы і залівае атрыманыя з тлустай зямлі ямы свежым малаком, якое вось тут, на могілках, і доіць за грошы ў нейкай каровы ў чырвонай сукенцы, дзесяць капеек за літр, вельмі

танна, мармыча карова, задзіраючы прыпол, і Сафіко цешыцца, літаральна за нейкую драбязу ямкі з верхам, усім будзе цёпла, добра – яна супакойваецца толькі тады, калі ўсе могількі замест вытыркнутых з-пад зямлі каменных манументаў ператвараюцца ў роўныя шэрагі бліскучых і пажыўных лужын. Зноў жа, каты могуць прыходзіць, разумее яна ў сне, малако вось свежае, дзякуй (карова апускае прыпол і кажа: цяпер я магу ісці, вы ж усё ўжо зрабілі, так?). Потым яна – у сне, зразумела, – пачуваецца ніякавата і ідзе да псіхолага, каб той патлумачыў ёй сон, і ён таксама ў сне прызначае ёй нейкія пігулкі, што называюцца “Вера”, гэта ці то імя, ці то сэнс жыцця, але гэта наўрад ці сэнс, бо ад таблетак Сафіко пачало ванітаваць, і яна прачнулася тварам у падушку, і ўся падушка ў гэтых напаяперастрааваных таблетках.

Якая ўжо тут вера, падумала яна. Хоць не паверыць было складана: некаторыя пігулкі былі амаль цалюткія. Відаць, яна праглынула куды болей, чым трэба было, вось і прачнулася.

Акрамя сноў, былі яшчэ нейкія нядобрыя прыкметы. Дачка Сафіко спусцілася з другога паверха і сказала, што ў яе нейкія вельмі дзіўныя праблемы з нервамі – калі яна глядзіцца ў люстэрка, не бачыць і не пазнае свайго твару, бачыць толькі вялікі скураны кавалак чагосьці аднароднага – ні табе вачэй, ні носа, ні рота.

– Нармальна ты выглядаеш, супакойся, – сказала Сафіко, але падумала: а дзе павінная быць дачка? Хіба яна не з’ехала пяць гадоў таму? З’ехала. Няма ніякай дачкі.

– Няма цябе, – сказала яна. – Вось і не бачыш нічога.

Дачка паціснула плячыма і пайшла наверх. А то ж, ёй цяпер будзе пра што падумаць там, наверху.

Сафіко пайшла на кухню, кранула далонню печку: маўчыць. У сне печка гаварыла, прычым вельмі нядобрыя рэчы.

Тут у дзверы пагрукаліся, але не муж – Сафіко ўжо ведала, што з мужам на паляванні здарылася трагедыя, пра гэта ёй падказала стужка для мух, што звесілася са столі, мухі прыліплі да яе, утварыўшы слова “трагедыя”, неяк ухітрыліся. На ганку стаяла маленькая дзяўчынка з ранай ад кулі ў дзіцячым сэрцы. Сэрца гэтае, дзіцячае, не білася, кроў не хадзіла ўнутры дзяўчынкі туды-сюды, таму колер у дзяўчынкі быў нядобры, кастрычніцкі, ну і хай сабе, кастрычнік жа, падумала Сафіко.

– Дайце вадзічкі, – папрасіла дзяўчынка. – Піць хочацца страшэнна. І зайсці няма куды – тут толькі адна хата ў ваколіцы.

Сафіко зачэрпнула кубкам вады з вядра, аддала кубак дзяўчыны, адзначыўшы: памаранчавы кубак з зайцам, потым больш з яго не піць, бо дзяўчынка ўжо, напэўна, пошасная, пакуль хадзіла такой па лесе, мікраарганізмы ў ёй якія-небудзь, сто адсоткаў.

Дзяўчынка напілася, выцерла рукавом сінія вусны і сказала: ну вось, а цяпер я баюся ізноў туды ісці, я тут у вас на кухні пасяджу, і села за стол, і сядзіць.

Ну, калі задумацца і не зважаць, дзяўчынка як дзяўчынка.

Сафіко сядзела за сталом насупраць дзяўчынкі, намагалася не глядзець на яе і паліла. У дзверы зноўку нехта пагрукаўся, і зноўку не муж – ужо з прыходу дзяўчынкі было відавочна, што з мужам бяда (Сафіко сказала сабе: веснік, яна веснік, як толькі прыйдзе сама вестка, яна знікне разам з усёй гэтай выпітай вадой, і кубак можа забіраць, усё адно іначай я яго выкіну). На ганку стаяў дзядуля-пчаляр з змерзлым асеннім вуллём замест галавы.

– Галава прастрэная, дашчэнту, прычым, – растлумачыў ён. – То бок, наогул усё разнеслі. Таму я ў масцы, у нейкай ступені. У вас цыгарэты не будзе?

Дзядулю-пчаляру было страшэнна няёмка, таму Сафіко запрасіла яго ў хату. Дзядуля быў чысты і акуратны, з яго не цякло, не крапала. Сафіко нават аддала яму сваю цыгарэту, але дзядуля яе не паліў – проста трымаў у пальцах, змахваў попел на падлогу. Было відаць, што яму гэта падабаецца. Ён сеў за стол побач з дзяўчынкай, дзяўчынка яго не спужалася, угу, падумала Сафіко, добра, што ў дзядулі вочы вуллём прыкрытыя ці іх наогул няма, іначай бы ён прытомнасць страціў ад выгляду гэтай дзяўчынкі, вясёленькія справы.

– Будзеце гарбату? – прапанавала яна гасцям. Госці маўчалі. Сафіко лінула з вядра вады ў імбрык, паставіла яго на печку – будзе госць, будзе й гарбата.

У дзверы зноў пагрукаліся. Сафіко бездапаможна паглядзела на дзядулю-пчаляра. Ён нібы нешта адчуў – падняўся, сам адчыніў дзверы. На ганку стаяў мядзведзь у вайсковым строі, з ордэнамі, абсалютна мёртвы, з акуратнай дзірачкай паміж вачыма.

– Маю гонар, – павітаўся мядзведзь. – Зазірнуў на агеньчык. Бачу, людзі сядзяць добрыя. Чаму ж не зайсці. Заблукаў стары. Агні бачу нейкія – а дзе горад? Горада няма. Служыў 30 гадоў, ужо на пенсію час, але не магу, як гэта так, на пенсію? Вось, выправілі – я ішоў, ішоў, практычна правільна, компас, мапа, але куды трапіў у выніку? Што гэта за населены пункт, напрыклад? Лепш бы на мяжу паслалі, далібог. Дапамажыце, калі ласка. У дадзеным выпадку неабходныя дробныя прадметы са шкла, бітая парцаліяна таксама падыдзе.

Сафіко ўзяла з рук дзяўчынкі кубак (“Дапіла?” – ціха спытала яна, беручы яго з рук, дзяўчынка кінула: дапіла, вядома) і кінула яго ў паліваны рондаль. Кубак разбіўся. Сафіко падала рондаль мядзведзю.

– Дзякую, гаспадынька, – заківаў мядзведзь, акуратна кладучы сабе ў пашчу аскепкі. – Бітая парцаліяна, шкло – усё нармальна, усё гадзіцца. Проста галава баліць вельмі.

Ён паказаў на дзірачку ў ілбе.

– Баліць галава і баліць. Ужо зусім сіл няма, трэба неяк пазбыцца. Ты не бойся, гаспадынька, калі пачне ўжо дзейнічаць, я выйду, туды выйду, у лес, да прыкладу.

Закіпела вада, Сафіко запарыла гарбату, разліла яе па гранёных шклянках, паставіла перад гасцямі. Яе прадчуванні пачалі здзяйсняцца: дзяўчынка ўзлезла мёртваму мядзведзю на калені (хоць дзе ў мядзведзя

мусяць быць калені, гэта пытанне) і пачала засынаць, дзядуля-пчалаяр мачаў пальцы ў гарбату і хіхікаў. Практычна ідылія.

Раптам зноў нехта пагрукаўся.

Сафіко акуратна прыадчыніла дзверы, а там яе муж, Юры Васілевіч Галаўлін, жывы і здаровы, усё ў яго добра – ружовашчокі, з нагрэтай, калянай стрэльбай за спінай, ухмыляецца, разводзіць рукамі: прабач, красуня, дурнога – затрымаўся на паляванні! Ну, і не гэткае бывае. Дзе толькі людзі не затрымліваюцца.

Муж зайшоў у хату, пабачыў гасцей і кажа:

– Гэта ты, Сафіко, добра і правільна зрабіла, я на сваім паляванні гэтым разам вельмі важных гасцей застрэліў і спужаўся, што праз іх у мяне праблемы будуць. Мне нават казалі: усё, дадому цяпер не адпусцяць. Я ўжо і не верыў, што вярнуся. Але, бачыш, ты гэтых гасцей у хату пусціла, усе іх просьбы выканалы, гарбатай напайла – мне пра гэта казалі, падзякавалі ды і адпусцілі: ідзі, маўляў, мы на цябе больш не злуемся.

Дый госці ўжо не злуюцца – усё-ткі сур’ёзныя людзі, не глупства нейкае, не качка, не слонка, нармальныя прыстойныя асобы, праўда?

Дзяўчынка, стары-пчалаяр і мядзведзь разам заківалі.

– А што было б, каб я не пусціла гасцей? – спытала Сафіко, яна ўжо пра нешта здагадвалася.

– Тады б я сам стаў такім жа госцем, – патлумачыў муж. – Хадзіў бы так па чужых хатах, дзе муж на паляванні напракудзіў. Сядзеў бы за гарбаткай. Але да цябе б не заходзіў: нельга. Так бы і пакутаваў вечна.

– Не вечна! – сказаў мядзведзь. – Калі бітага шкла нажэрціся, дык і нядоўга зусім. Ну, я пайшоў. Бывайце здаровыя.

Паляпаў мужа па спіне і выйшаў.

Дзяўчынка і дзядуля-пчалаяр таксама сабраліся ісці – падзякавалі Сафіко за гарбату, таксама паляпалі мужа па спіне – маўляў, мы не крыўдзем, усякае здараецца, любы чалавек мае права на памылку, бо за яго спінай заўжды стаіць іншы, блізкі і родны яму чалавек, які права на памылку не мае.

У Сафіко такога права не было, таму яна ўсё зрабіла правільна: калі нехта просіць пра дапамогу, яго трэба пусціць у хату і дапамагчы. Хоць яна чамусьці заўжды лічыла, што справа не ў этыцы і не ў міласэрнасці – проста трэба заўжды прыслухоўвацца да самых чорных, самых негатыўных і жудасных сваіх прадчуванняў. “Усе прыкметы здзейсніліся. Таму я зрабіла так, а не іначай”, – казалы яна сабе.

І гэты была чысцюткая хлусня. Але хлусня ў некаторых сітуацыях, як бачым, прабачаецца – што тут такога, ну хлусня і хлусня, неістотна, карацей.

Пераклала Алена Карп